

Milovan Marčetić

PISMO JEDNOJ GOSPOĐICI

Adri, ja sam tako želeo da nastavimo da se viđamo u Parlamentskom parku, tamo gde smo zajedno proveli toliko vremena, na našoj klupi između japanske šljive i ginko biloba. Znam koliko je to i vama značilo, sve one nedelje, meseci, više od celog jednog godišnjeg doba rituala koji je doneo toliko mira i lepih navika u naše ne baš preterano srećne živote. Volim ponavljanja, verujem da ih i vi volite, i pored svih onih suzdržanih predloga, vašeg povremenog "ima i drugih mesta na kojima se može...", posle čega biste začutili, očigledno uviđajući koliko bi neizvesnosti donela promena parka, samim tim i cele okoline, najzad i puteva kojima smo dolazili na mesto naših sastanaka. Koliko sigurnosti pružaju zgrade Predsedništva i Skupštine grada, knjižara na uglu, Andrićev muzej i njegov spomenik na vrhu stepenaste staze, sve ono decenijama nepokretno drveće i grmlje, druga Skupština s one strane Bulevara, čak i sve pokretno: krošnje kada duva vetar, ljuljaške, deca na spravama za igranje, oni nepoznati muškarci i žene koji prolaze između travnjaka. Sve je uvek na svome mestu i zašto ne bismo poverovali da je ta scenografija stvorena za naše susrete, razgovore i ćutanja. Više nego za golubove, koji, složit ćete se, ipak mogu da borave u bilo kojem parku; ima ih, sami znate, još dva u blizini, jedan čak nekoliko puta veći od Parlamentskog, mnogo tiši i pogodniji za njihove rituale.

Ali važniji od mesta na kojem smo se svih tih meseci viđali bili su sami naši susreti. Jeste, njihov sadržaj počeo se vrlo brzo ponavljati, ali upravo to ponavljanje dalo im je onu finoću koju ima svaka dobra navika. "Navike su konkretni oblici ritma, one učestvuju u ritmu koji nam pomaže da živimo", rekao je jedan pisac kog volim. Sada sam se setio, možda je za to pravi trenutak, našeg prvog susreta (verujem da ste ga se i vi poslednje nedelje takođe setili), one banalne slučajnosti koja nas je upoznala, a nije morala, jer slučajnosti i nisu tako retke, dešavaju se i drugim ljudima, pa ništa.

Sećate se, Adri, da je tog dana jedan sredovečni skeptik u sivom mantilu podigao kišobran jednoj od sebe nekoliko godina mlađoj gospođici, takođe u sivom mantilu, baš pored Andrićevog spomenika, pored jednog starijeg, sada bronзанog skeptika. Ništa originalno, samo jedna mala, obična slučajnost, i jedan kratkotrajan pogled u oči koji ne bi morao ništa da znači da se nije desio i drugi susret, još običniji, ali za nas dvoje presudan. Naš drugi susret bio je važniji od prvog: da se nismo videli drugi put, ne bismo se videli ni treći, ni četvrti, ni stoprvi put, nisam brojao, ali možda ih je toliko bilo. Koliko samo novih šansi daruje svako ponavljanje! Tog drugog puta, sećate se, ja sam pitao da li je slobodno mesto na klupi, nisam vas prepoznao, bio je već novembar i vi ste tada bili u crnoj astraganskoj bundi, u čizmama i šarenoj indijanskoj kapi. Tek kasnije, posle lištanja novina, ja sam vas pažljivije pogledao, vi ste uzvratili pogled i - oboje smo se setili. Verovatno ste me na neki zagonetan način podstakli da predložim sastanak za sledeće poslepodne, ne bih se nikada ja sam na tako nešto odlučio.

Hteo bih u ovom pismu još nešto da kažem o dragocenosti ponavljanja. U malom mestu na zapadu u kojem sam rođen već od trećeg razreda osnovne škole počeo sam da odlazim u gradsku biblioteku; prvi put me odvela starija sestra, nije to bio tako kratak i jednostavan put, a već sledeće nedelje išao sam sam. Na jednom raskršću skrenuo sam u pogrešnu ulicu, ali sam ipak, zaobilaznim putem, došao do biblioteke. Tako je bilo i sledeće nedelje, i kada sam uskoro shvatio kojim putem treba da idem da bih brže stigao do cilja, ja sam i dalje odlazio u biblioteku onim zaobilaznim ulicama. Pružale su mi neku sigurnost. I danas, kada odem u svoj rodni grad, ja idem uvek tim zaobilaznim putem da bih stigao do prodavnice novina koja se nalazi prekoputa biblioteke.

O golubovima vam, draga Adri, nisam nikada pričao. Pomislićete sada da bih verovatno pričao da smo ih viđali u parku. Ali vi niste bili u pravu ako ste to pomislili. Ja jednostavno ne bih dolazio u Parlamentski park da su u njega dolazili i golubovi. Mi se ne bismo ni upoznali da su u tom parku otpočetka boravile te odvratne ptice. Ali ja vam upravo zbog golubova pišem ovo za mene tako bolno pismo. Trebalo mi je nedelju dana da se na to odlučim; poslednji put, da vas podsetim, videli smo se prošlog četvrtka.

Još uvek razmišljam da li uopšte da pričam o tome šta mi se sve ove poslednje nedelje dešavalo, treba li da nastavim da pišem ovo pismo. Možda ne treba popunjavati belinu iza prve sledeće reči, bolje je možda da sačuvam provaliju nastalu posle našeg poslednjeg susreta, nad kojom možemo, svako sa svoje strane, da stojimo i čutimo, bez rizika svih pogubnih odgovora.

Vi to verovatno niste ni primetili, a i ako jeste, šta je to vama moglo značiti. Tog četvrtka na travnjak između japanske šljive i ginko biloba sletelo je jedno malo jato golubova. Sećate se da sam se tog našeg poslednjeg zajedničkog dana naglo zagrcnuo, da sam se počeo gušiti dok smo sedeli na našoj stalnoj klupi. Sada vam kažem da je to od golubova. Samo sam vas još zamolio da me otpratite do onog kraja parka koji je okrenut drugoj Skupštini, tamo kuda uvek prolazim kada se posle našeg druženja vraćam u svoj stan. Nisam ni spomenuo golubove, nisam ni stigao da odgovorim kada ste pitali da li ćemo se sutradan videti. Sada vam se zbog toga izvinjavam. Izvinjavam se i zbog uznemirenja koje je kod vas izazvalo moje gušenje. Oprostite mi zbog celog događaja. Ne sumnjam da ste tog dana bili jako zabrinuti. Verovatno ste i sada zabrinuti.

Prvog goluba povratio sam samo četvrt sata pošto sam stigao u stan. Gugutanje je počelo mnogo ranije, već na kosoj stazi između kestenova, sa druge strane Bulevara, onoj koja pored druge Skupštine vodi ka mojoj ulici. Sreća da se to nije desilo ranije, mada bih zbog sumraka verovatno uspeo da sakrijem svog prvog ovogodišnjeg goluba, pogotovu što oduvek nosim u džepu maramicu. Imam iskustva sa povraćanjem tih ptica.

Draga Adri, verovatno se sećate mojih priča o Kortasaru (sada pominjem ime autora gore citirane rečenice), mome po mnogo čemu omiljenom piscu. Znam da ga vi niste čitali, pokušali ste, ali za vaš ukus on previše izmišlja. On ima jednu priču o povraćanju zečeva i ona mi mnogo znači upravo zbog mog slučaja s golubovima. Nije to uopšte naporna radnja. Dok izlaze, kljun im je potpuno uronjen u perje na grudima i kandže opružene, tako da ne osećam nikakvo grebanje. Razlika je samo u tome što Kortasarovi zečevi čute, a moji golubovi već u stomaku guču. Mali su, ne veći od slavuja, ali potpuno formirani, ne kao oni koji se izležu iz jaja, slepi i bez perja. Dočekujem ih na maramicu,

oni i ne pomišljaju da odmah polete, pomilujem ih po leđima i sa donje strane vrata, po njihovom najfinijem perju. Odmah počnu da ključaju po maramici i prstima, pa ih stavljam pored plitke činijice sa zrnavljenom pšenice. Tek posle prvog obroka polete, sleću na čiviluk ili na sofu, ponekad i guču. U drugoj činijici je voda koju piju na svoj golubiji način.

Tog četvrtka u moje krilo kao kamenje kroz provaliju sručila su se sećanja. Jedno ću vam ispričati, nadajući se da će bar malo opravdati moj nagli odlazak. Zamislite, Adri, jednog šestogodišnjeg dečaka u onom malom gradu koji sam vam u ovom pismu već pomenuo, onog istog dečaka koji je četiri godine kasnije zaobilaznim putem počeo da odlazi u biblioteku. Taj šestogodišnji dečak dobija upalu pluća i preseljava se na nekoliko nedelja kod tetke čija se kuća nalazi u blizini bolnice. Svakog dana vode ga tri puta na injekcije kojih se on mnogo ne plaši. I tri puta na dan jede supu koja je, kažu, dobra za upalu pluća. Tek na dan odlaska kući kažu mu da je sve vreme srkao supu od golubova koje je njegov već odrasli brat od tetke lovio na tavanu pomoću gajbe za voće, kanapa i štapa. Kad to čuje, dečak povraća, istina ne još golubove, ali ga ubrzo i sila detinje životne radosti izbavlja od osećaja gađenja. Uskoro mu ne smetaju ni golubovi koji, istina retko, sleću u njegovo dvorište i na krov kuće.

Nećete mi, nadam se, zameriti što sam ovo sećanje opisao ovako impresionistički. Ne umem drugačije da ga ispričam, mada je moguće da podsvesno želim da sam način pričanja pomogne mojoj potrebi da u vašim očima opravdam moj nagli odlazak. Kortasar bi to svakako drugačije učinio, ne bi bio ovoliko snishodljiv. On se u svojoj priči o zečevima manje izvinjava. Verovatno i povraćanje zečeva budi drugačije asocijacije od povraćanja golubova. Ipak, moj slučaj s golubovima ima korene u detinjstvu.

Ali nešto se desilo i pre nekoliko godina. Ja sam do tada bio gotovo sasvim zaboravio one golubije supe iz detinjstva. Ponekad bih se setio, ali se ništa osim kratkotrajnog prevrtanja u želucu ne bi desilo. Kao što sam već rekao, ja volim ponavljanja, pa sam u svoj rodni grad odlazio dva puta godišnje, u jednakim razmacima, obično u junu i decembru, čak i u vreme rata koji je tamo do pre nekoliko godina trajao. Poslednje godine rata vladala je u celoj toj zemlji nestašica životinjskih proteina. Ovoga puta, nekoliko dana pre nego što sam stigao, golubove je lovio moj rođeni, mlađi, brat. Uvek je, i u to teško vreme, više od mene vodio računa o našim roditeljima. Došao je na dvodnevno odsustvo i dao se u lov na golubove. Valjda je to radio i za vreme zatišja na frontu, precizno ih je pogađao u glave, čekajući zatim da se na krovu pojave novi golubovi ili poneki stari koji bi zaboravio šta se desilo sa njegovom sabraćom. Dakle, ponovo sam, ne znajući za to, posrkao golubiju supu. Tako je sve ponovo počelo. Već sledeće noći povratio sam svog prvog goluba. U Beogradu sam ih se nekako oslobodio, jednostavno - prestao sam da izlazim u proleće i leto u park. Sve do prošlog četvrtka.

Ne pišem, draga Adri, ovo pismo da bih ponovo zakazao sastanak s vama. Ja sada moram voditi brigu o svojim golubovima. Kao i Kortasarovi zečevi, oni rastu brzo, i za mesec dana su to već odrasle ptice, ali koje još ne nameravaju da odlete. Na terasi sam na zid obesio veliki kavez i vrata na njemu uvek su otvorena. Moji golubovi ne odleću tako brzo. Verovatno tim odvratnim i sebičnim stvorenjima odgovara da što duže ostanu na mojoj hrani. Ipak, sila prirode će ih jednog dana odvesti, možda baš u park u koji vi

možda još uvek svraćate. Znam da bih vas teško u to ubedio, ali nemojte zbog njih, ili zbog ovog pisma, da se odreknete svojih šetnji. Nemojte zaboraviti na dragocenost ponavljanja. Možda ću, možda, ako se usudim, u oktobru ponovo svratiti u Parlamentski park. Sve do proleća golubovi tamo ne dolaze. Ovog proleća su poranili.

Vi ćete reći da je jedan energičan zamah mogao trnovog štapa s mesinganim vrhom mogao sve da reši. Golubovi bi odleteli pa bi i gušenje brzo prestalo. Shvatite koliki bi to za mene, a verujte - i za vas, bio rizik. Ne mogu ni zamisliti da pred vama ponovo, su-tradan, počne ono gukanje. To bih možda nekako mogao i prikriti, ali šta bi se desilo da ste videli kako iz mojih usta izlazi mala siva ptica!? Vi biste to preživeli, ali da li bi preživela naša veza, naš ritual svakodnevnih predvečernjih susreta na klupi između japanske šljive i ginko biloba? Ti susreti su, zar ne, najvažniji. I kao uspomena su najvažniji.

O njihovom ponašanju u stanu (ipak, ja ponekad moram otvoriti vrata koja vode na terasu), neću vam govoriti, između ostalog i zbog toga što vi nikada niste kod mene dolazili. Zamislite samo mnoštvo sivih lepeta ili deset pticolikih statua raspoređenih po delovima nameštaja. Ne bih želeo da prođete kroz strahove Tipi Hedren u onim jezivim scenama Hičkokovog filma. U filmu je sve izmišljeno, a ovde - živi pernati stvorovi s crvenim kandžama koji vas netremice gledaju preko oštih kljunova.

(Prema Kortasarovoj priči "Pismo jednoj gospođici u Parizu", u prevodu Aleksandre Mančić objavljenoj u knjizi Drugo putovanje, Rad, biblioteka "Reč i misao", Beograd, 1996.)

